

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор

_____ **О. Караман**

_____ **2024 р.**

ПРОГРАМА

вступного іспиту для аспірантури
зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Полтава – 2024

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування розрахована на осіб, які мають освітній ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста), та виявили бажання здобувати вищу освіту за третім (освітньо-науковим) рівнем (доктор філософії) за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Метою вступного випробування є визначення рівня знань щодо історичних, теоретичних, технологічних засад професійної освіти, наукового світогляду, здатності самостійно займатися дослідницько-інноваційною діяльністю.

Зміст Програми відповідає рівню сформованості компетентностей, необхідних майбутньому фахівцю-досліднику для успішного навчання в аспірантурі та роботи над дисертаційним дослідженням. Крім знань у галузі педагогіки, здобувач повинен продемонструвати сформованість педагогічної культури і володіння певними способами дослідницької діяльності, вміння проводити самостійне дослідження із застосуванням інноваційних методів і технологій, аналізувати і обговорювати результати, а також володіти елементами дослідницької культури.

До програми додається список рекомендованої літератури та критерії оцінювання знань здобувачів.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Загальні основи педагогіки

1.1. Характеристика педагогіки як галузі наукового знання. Предмет, основні категорії педагогіки. Основні етапи розвитку педагогічної науки. Структура педагогіки та її зв'язок із іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства.

1.2. Методологія та методи педагогічних досліджень. Наукові дослідження як шлях вирішення проблем педагогіки. Методологічні підходи в педагогічній науці. Основні елементи педагогічного дослідження. Поняття виміру у педагогіці, шкали вимірювання. Методи науково-педагогічного дослідження. Етапи дослідження. Аналіз і оформлення результатів дослідження. Педагогічний експеримент як метод дослідження.

1.3. Особистість як суб'єкт педагогічного процесу. Я-концепція особистості та проблеми виховання. Індивід та індивідуальність. Біологічні і соціальні фактори розвитку особистості та їх взаємодія. Роль діяльності в розвитку особистості. Середовище розвитку особистості: географічне, соціальне, родинне. Спадковість у розвитку особистості. Соціалізація і становлення особистості. Фактори соціалізації. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. Вікова періодизація у педагогіці: історія, сучасні підходи, проблеми й тенденції.

2. Теорія навчання

2.1. Дидактика як загальна теорія навчання. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика та методика викладання окремих предметів. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання: освітня, виховна, розвивальна та шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання: цільовий, мотиваційно-стимулюючий, змістовний, операційно-діяльнісний, контрольнo-регулюючий, оцінно-результативний.

Загальнодидактичні принципи навчання та їх характеристика. Прогностичні моделі навчання ХХІ ст.

2.2. Зміст освіти. Поняття змісту освіти та основні тенденції його вдосконалення. Теорії формальної та матеріальної освіти. Співвідношення науки і навчального предмета/ навчальної дисципліни у змісті освіти. Документи, які відображають зміст освіти, їх загальнопедагогічна характеристика. Навчальний план і навчальна програма. Міжпредметна координація й інтеграційний підхід у вирішенні проблем змісту освіти. Умови оптимізації навчальних планів і програм у загальноосвітній школі і у вищому навчальному закладі. Зміст навчального предмета. Підручник як дидактичний феномен: загальна характеристика, функції, тенденції та нові підходи у підручникотворенні.

2.3. Методи організації навчання та їх розвиток у дидактиці. Поняття методів навчання. Підходи до загально дидактичної класифікації методів навчання. Класифікація методів навчання за джерелом знань. Класифікація методів навчання за характером пізнавальної діяльності. Класифікація методів навчання за спрямованістю діяльності учителя та учня. Критерії вибору методів навчання (емпіричний та технологічний підходи).

2.4. Форми організації навчання. Загальне поняття про форми організації навчання. Класно-урочна система як різновид масового навчання. Лекційно-семінарська система навчання у сучасній вищій школі: ефективність і перспективи розвитку. Кредитно-трансферна система навчання. Позаурочні форми навчання в загальноосвітній школі. Позааудиторні форми організації навчання у вищій школі.

2.5. Контрольно-оцінна діяльність як складова процесу навчання. Контроль, перевірка та оцінка знань. Види контролю знань. Методи контрольно-оцінної діяльності на різних вікових етапах розвитку особистості. Дидактичні засоби подолання відставання у навчанні. Проблеми оцінювання результативності навчання. Методи діагностики результативності навчання. Перспективи тестової перевірки знань.

3. Теорія виховання

3.1. Сутність та основні напрями виховання Сутність процесу виховання. Структурні компоненти процесу виховання – зміст, мета, форми, методи, суб'єкти взаємодії, принципи та закономірності. Принципи виховання, їх класифікація, сутність, використання у педагогічній діяльності. Критерії ефективності виховного процесу як система стосунків з оточуючим світом, громадська позиція вихованців. Зміст виховання в теорії та історії педагогічної науки. Характеристика провідних напрямів виховання – моральне, національне, розумове, трудове, художньо-естетичне, фізичне, екологічне тощо: зміст, вікові особливості, система роботи, форми та засоби реалізації.

3.2. Методи та організаційні форми виховання Поняття методу в теорії виховання. Класифікація методів виховання та їх характеристика: методи формування свідомості особистості (лекції, бесіди, диспути, екскурсії, метод прикладу тощо); методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки (педагогічна вимога, громадська думка, громадське доручення, створення виховуючи ситуацій, привчання); методи стимулювання та контролю поведінки та діяльності (перспективні лінії, змагання, заохочення та покарання тощо). Самовиховання як критерій вихованості особистості. Організаційні форми виховної роботи. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.

4. Законодавча база вищої освіти України

4.1. Стандарти вищої освіти України. Рівні та ступені вищої освіти. Процес атестації здобувача вищої освіти. Органи управління вищою освітою України. Система забезпечення якості вищої освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Ліцензування освітньої діяльності у ЗВО. Акредитація освітніх програм.

4.2. Зарубіжні моделі неперервної професійної освіти: довічна освіта, перманентна освіта. Правовий статус ЗВО. Типи ЗВО. Структура ЗВО. Наступність у професійній підготовці та професійному вихованні студентів. Права та обов'язки суб'єктів діяльності ЗВО. Органи громадського самоврядування у ЗВО: їх права та обов'язки. Неперервна освіта в Україні. Академічна мобільність суб'єктів педагогічного процесу ЗВО.

5. Дидактика вищої школи

5.1. Загальне поняття і структура педагогічної системи в професійній освіті (цілі і зміст освіти, методи, засоби, організаційні форми навчання та соціально-гуманітарної роботи; викладачі; студенти). Закономірності та принципи навчання. Дидактичні технології навчання у вищій школі: дистанційна, модульна, програмована, контекстна та інші.

5.2. Програма навчальної дисципліни (зміст та структура). Базовий і варіативний компоненти у змісті програми підготовки фахівця. Навчальна література (види та структура). Наукова діяльність студентів. Сучасні технології та методи навчання у ЗВО. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі. Види аудиторних занять та їх характеристика. Методика проведення лекційно-практичних занять у ЗВО. Організація самостійної роботи студента. Організація та проведення контрольних заходів у ЗВО. Готовність до навчання у ЗВО. Причини неуспішності студентів.

6. Інноватика у вищій школі

6.1. Реформування вищої освіти України. Інноваційні технології навчання у вищій школі (Moodle, кейс-метод, форсайт, метод проєктів, метод Дельфі та інші). Інтерактивні методи навчання.

6.2. Особливості особистісно зорієнтованого педагогічного процесу. Інноваційні форми виховної роботи зі студентами: квести, волонтерська діяльність, форуми тощо.

6.3. Студентський колектив у системі виховання. Фактори розвитку особистості студента. Саморозвиток особистості студентів університету.

7. Навчальний процес у професійній школі

Ступеневість вищої освіти України. Дидактичні принципи виробничого навчання. Педагогічний процес у професійній школі: навчально-виховний та виробничий. Форми організації навчання у професійних навчальних закладах. Інтегрованість навчання у професійних закладах освіти. Виховний процес у закладах професійної освіти.

8. Виховний процес вищої школи

Мета виховання особистості у вищій школі. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та у позанавчальній діяльності. Виховна робота в академічній групі. Роль та функції куратора студентської групи. Студентський колектив у системі виховання. Фактори розвитку особистості студента. Форми і методи організації виховної роботи студентів. Функції виховної роботи у вищій школі.

9. Науково-дослідна робота студентів

Методологія педагогіки. Методи науково-педагогічних досліджень. Індивідуальна науково-дослідна робота студентів. Структура проведення педагогічного експерименту. Діагностика у дослідно-експериментальній роботі. Методи математичної статистики у науковому дослідженні. Науково-дослідна діяльність у ЗВО. Гранти.

10. Професійно-педагогічна діяльність і особистість викладача вищої школи

Правові основи діяльності науково-педагогічних працівників вищої школи. Професійно-педагогічна діяльність. Зміст, функції діяльності викладача у навчальному процесі. Особистість викладача вищої школи.

Майстерність побудови педагогічної взаємодії. Стили педагогічної взаємодії та педагогічного спілкування.

11. Організація і управління освітою

Основна мета управління. Функції управління. Основні компоненти системи «управління освітою», їх ознаки. Прогнозування освіти, визначення змісту, організаційні форми, контролююча функція в управлінні освітою. Структура управління освітою. Розподіл управлінської компетенції між Міністерством освіти і науки, обласним управлінням освіти, районним (міським) відділом освіти. Вимоги до діяльності вищих навчальних закладів різних типів. Управління навчальним закладом як цілісна педагогічна система. Основні компоненти системи управління навчальним закладом, їх характеристика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання. К. : Вища шк., 1997. 168 с.
2. Болонський процес : Нормативно-правові документи / уклад.: З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Грехов, Ю. І. Палеха. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 102 с.
3. Бондар В. І. Дидактика: Підручник. К. : Либідь, 2005. 264 с.
4. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології : монографія; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Х. : Нове слово, 2003. 216 с.
5. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 566 с.
6. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / за редакцією В.Г. Кременя. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2004. 384 с.
7. Вища освіта: європейський вимір та українські перспективи. К. : Парламентське вид-во, 2009. 632 с.
8. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник. К. : Центр навч. літератури, 2003. 316 с.
9. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. К. : Либідь, 2005. 400 с.
10. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: Навчальний посібник. К. : Центр навч. літератури, 2005. 196 с.
11. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. К. : Академвидав, 2007. 616 с.
12. Воронкова В.Г., Швець О. Є. Вища освіта України і Болонський процес: Курс лекцій. Запоріжжя, 2004. 95 с.
13. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. К. : Вища шк., 1995. 237 с.

14. Галузьяк В. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5-е вид. випр. та доп. – Вінниця : Планер, 2012. – 400 с.
15. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
16. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
17. Гнєзділова К. М., Касярум С. О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи: навч. посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.
18. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
19. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2002. 116 с.
20. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
21. Доброскок І. І. Педагогіка професійної освіти: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К: Педагогічна думка, 2016. 120 с.
22. Дуканова Е. І. Общая и профессиональная педагогика. М. : Вентана-Граф, 2007. 368 с.
23. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. К. : ЮрінкомІнтер, 2008. 1040 с.
24. Єремєєва В. М. Технологія вивчення основ дидактики: метод. рекомендації [для викл. і студ. вищ. пед. навч. закл.]. Житомир: Житомирський педагогічний університет, 2000. 54 с.
25. Жигірь В. І., Чернега О. А. Професійна педагогіка: Навчальний посібник / За ред. М. В. Вачевського. К.: ТОВ «Кондор», 2012. 336 с.

26. Забродський М. М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. К. : МАУП, 2000. 189 с.
27. Зайченко І. В. Педагогіка. URL : http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib.
28. Закон України «Про вищу освіту» URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
29. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність // Неперервна педагогічна освіта: теорія і практика. 2001. Вип. 1. С. 73–85.
30. Кадемія М. Ю. Методика професійного навчання з інформаційних технологій [Текст]: навч. посіб. / [М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк; за ред. Р. С. Гуревич]; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця: ВДПУ, 2007. 310 с.
31. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. К. : Вища школа, 2005. 180 с.
32. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи : посіб. для магістрів. К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. 136 с.
33. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2010. 176 с.
34. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Знання, 2005. 486 с.
35. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. А. Педагогіка: Підручник. К. : Знання-прес, 2003. 418 с.
36. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. К. : Центр навч. літератури, 2005. 128 с.
37. Лозова В.І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Харків: „ОВС”, 2002. 400 с.
38. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол: Є.М. Хриков, О.В. Адаменко, В.С. Курило та ін. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 248 с.

39. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
40. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб.; за заг. ред. О. Г. Мороза. К. : НПУ, 2003. 267 с.
41. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.] За ред. О.М. Пехоти. К.: А. С. К., 2003. 255 с.
42. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
43. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України URL: <http://www.mon.gov.ua>
44. Офіційний сайт Президента України URL: http://www.president.gov.ua/topics/prior_eurochoice
45. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд. Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. К. : Знання, 2007. 495 с.
46. Педагогічні технології: теорія та практика: Навч. посіб. / За ред. проф. М.В. Гриньової; Полт. держ. пед. ун-т. ім. В.Г. Короленка. П., АСМІ : 2004. – 180 с.
47. Пехота О. М., Старєва А. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя : монографія. 2-е вид., доповн. та перероб. Миколаїв : Іліон, 2006. 272 с.
48. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. видання / С.О.Сисоєва, І.В. Соколова; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. МОН, Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т. К.: ЕКМО, 2010. 362с.
49. Прокопенко І.Ф., Євдокімов В.І. Педагогічна технологія: посібник. Х.: 18 Основа, 2009. 105 с.
50. Професійна освіта: теоретичні та практичні аспекти формування компетентності майбутніх фахівців: Монографія / Авт. кол. І.І.Доброскок,

О.М.Барно, В.В.Різник та ін./ За заг. ред. проф. І.І.Доброскок. В КСВ, 2015. 320 с.

51. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / Авт. кол. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька, Н.Г. Сидорчук, О.М. Спірін, Н.В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. Вид. 2-е, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 396 с.

52. Сапожников С.В. Педагогіка вищої школи України та Болонський процес: Навч. посіб. Дніпропетровськ : Інновація, 2010. 358 с.

53. Семенова А. В., Гурін Р. С. Осипова Т. Ю. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 319 с.

54. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. К. : Вища шк., 2005. 239 с.

55. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 520 с.

56. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2010. 456 с.

57. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Серія «Альма-матер», 2012. 338 с.

58. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 358 с.